

До дня народження вченого

Феноменально щасливий збирач

ВЧЕНИЙ, ПИСЬМЕННИК, ЕТНОГРАФ, ФОЛЬКЛОРИСТ, ЛІТЕРАТУРО-, МОВО-, МИСТЕЦТВОЗНАВЕЦЬ, ІСТОРИК, ЛІНГВІСТ І СЛАВІСТ, ПЕРЕКЛАДАЧ, ВИДАВЕЦЬ, ГРОМАДСЬКО-КУЛЬТУРНИЙ ДІЯЧ ВОЛОДИМИР МИХАЙЛОВИЧ ГНАТЮК НАРОДИВСЯ 9 ТРАВНЯ 1871 РОКУ В СЕЛІ ВЕЛЕСНЕВІ МОНАСТИРИСЬКОГО РАЙОНУ В СІМ'І СІЛЬСЬКОГО ДЯКА.

Перелік його посад і досягнень вражає: засновник, відповідальний директор і секретар Українсько-руської видавничої спілки, секретар Наукового товариства імені Шевченка у Львові, дійсний член філологічної секції НТШ, член-кореспондент Російської академії наук, член Наукового етнографічного товариства Чехословаччини, лауреат премії імені Олександра Котляревського, член наукових товариств Білорусі, Польщі, Болгарії, Угорщини, Австрії, Німеччини, Фінляндії, Швеції, дійсний член Віденської та Празької академії наук, академік Всеукраїнської академії наук, почесний член Етнографічного товариства у Києві, почесний член товариств «Просвіта» в Ужгороді та Львові.

Гнатюк вчився спершу у Велесневі, відтак — у народній школі при монастирі святих отців василіян у Бучачі, Бучацькій нижчій гімназії, Станіславській вищій гімназії.

Вищу освіту здобув на філософському факультеті Львівського університету. Тут його викладачами були Михайло Грушевський та Олександр Колесса. Восени 1897 року наш земляк очолив «Академічну громаду». Готував і провів святкування 25-літнього ювілею літературної, наукової та громадської діяльності Івана Франка. З 1896 року Володимир Гнатюк працював у філологічній секції, а з травня 1898-го — секретарем Етнографічної комісії Наукового товариства імені Шевченка у Львові. 12 листопада 1898 року заснував Українсько-руську видавничу спілку та став її відповідальним редактором і секретарем. У грудні того ж року Володимир Гнатюк став вченим секретарем Наукового товариства імені Шевченка, яке очолював Михайло Грушевський, і на цій посаді наш земляк був до останніх хвилин життя. Володимир Гнатюк — один з організаторів та редакторів «Літературно-наукового вісника».

Понад 30 років віддав збиранню, систематизації, популяризації творів української словесності, що відтворювали побут і світогляд народу. Як фольклорист і етнограф збирацьку роботу розпочав ще учнем Бучацької нижчої гімназії (мав збірку із понад 500 записами перлин народної творчості), а першу книжку видав, як був студентом другого курсу Львівського університету. Він — автор багатьох теоретичних праць, програм зі збору народної творчості та видавець фольклорних ма-

теріалів.

За словами Івана Франка, Гнатюкові «...з наших давніх збирачів, мабуть, не дорівняв ні один», він був «збирачем нового типу... що, обіймаючи широкі наукові горизонти, рівночасно стараються вичерпати запас етнографічних фактів у певній околиці, подати, приміром, весь репертуар пісень, оповідань і т. ін.»

Володимир Гнатюк перекладав українські твори Петра Тодорова (Болгарія), Владислава Олехевича (Польща), Густава Гаерштама (Швеція), Максима Горького і Льва Толстого (Росія) та інших письменників, видавав їхні твори і тексти українських письменників: Степана Руданського, Юрія Федьковича, Івана Франка, Лесі Українки, Олени Пчілки, Наталії Кобринської, Євгенії Ярошинської, Ольги Кобилянської, Осипа Маковея, Марка Черемшини, Леся Мартовича, Василя Стефаника, Панаса Мирного, Івана Нечуя-Левицького, Михайла Коцюбинського, Богдана Лепкого, Дениса Лукіяновича, Івана Пулюя і багатьох інших письменників України; твори Еміля Золя, Генріха Гайне, Уільяма Шекспіра, Фрідріха Шіллера та інших.

Діяльність Володимира Гнатюка тісно пов'язана з Тернополем, де він побував декілька разів, а у Велесневі, Григорові, Пужниках і Коропці Монастириського, Бучачі, Рукомиші та Жизномирі Бучацького районів записував народні перлини.

Помер Володимир Гнатюк 6 жовтня 1926 року у Львові, похований на Личаківському цвинтарі неподалік Івана Вагилевича та Івана Франка.

У Велеснівській сільській бібліотеці від 8 травня 1963 року діє перший Меморіальний куток Володимира Гнатюка та від 5 вересня 1964 року — другий Меморіальний куток вченого у Велеснівській школі. У селі вченого від першого вересня 1968 року діє Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка, а в 1971 році тут встановлено монумент (скульптор Лука Біганич, архітектор Володимир Блюсюк). На могилі Володимира Гнатюка на Личаківському цвинтарі відкрито пам'ятник 12 листопада 1971 року (скульптор Лука Біганич, архітектор Володимир Блюсюк), а в Тернополі перед Національним педагогічним університетом, названим на його честь, монумент з'явився 1999 року (скульптор Володимир Мельник).

Романа ЧЕРЕМШИНСЬКА,
співзасновниця, директорка
етнографічно-меморіального музею
Володимира Гнатюка, відмінниця
освіти України, членкиня НТШ,
НСКУ, НСЖУ.

с. Велеснів Монастириського району.